

SUSANA NAVAS NAVARRO (DIR.), SANDRA CAMACHO CLAVIJO I ALEJANDRA DE LAMA AYMÀ (COORD.), *IGUALES Y DIFERENTES ANTE EL DERECHO PRIVADO*, VALÈNCIA, TIRANT LO BLANCH I UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA, 2012, 937 PÀGINES

Aquest llibre forma part de la col·lecció «Homenajes & Congressos», que publica l'editorial Tirant lo Blanch. I és que l'origen d'aquest llibre és la jornada que amb el mateix nom es va celebrar al desembre del 2009 a Barcelona, l'organització de la qual va ser a càrrec de la Universitat Autònoma de Barcelona, coeditora del llibre. Les que aleshores foren la directora i les coordinadores de la jornada són les mateixes que han dirigit i coordinat el llibre, en el qual es recullen les interessants intervencions, ponències i comunicacions que van tenir lloc, en molts casos enriquides amb el debat de gran nivell científic que entre els assistents van suscitar les qüestions plantejades.

El dret a la igualtat constitueix un tema clàssic del dret que, si bé sempre s'ha mogut dintre de l'òrbita de la teoria de l'estat i el dret constitucional, en els últims anys i en gran manera a causa de la transposició al nostre ordenament de la legislació de la Unió Europea, ha evolucionat fins a resultar plenament aplicable en l'àmbit del dret privat.

No obstant això, l'interessant i intens intercanvi d'idees que es va produir en la jornada va posar clarament de manifest, com recull l'obra que recensionem, que la igualtat entre les persones, amb independència de la seva religió, discapacitat, edat o orientació sexual, només esdevindrà efectiva si s'aconsegueix una promoció decidida en el marc de les relacions entre particulars.

Ara bé, en aquest àmbit jurídic existeix un altre principi clàssic, el de l'autonomia de la voluntat, la supremacia del qual fins ara no coneixia més límits que la llei, l'ordre públic i la moral. Doncs bé, la raó de ser d'aquest llibre és l'aplicació ponderada d'aquests principis i els seus límits.

Es tracta d'una obra de referència, no només per la seva novetat, sinó perquè fa una exhaustiva anàlisi d'un tema, el dret antidiscriminatori, l'aplicació del qual en l'àmbit del dret privat en el nostre país encara requereix obres com aquest estudi científic rigorós per a la seva correcta i efectiva reflexió, comprensió i aplicació.

Les distintes i nombroses contribucions que en l'obra es recullen sobre temes molt diversos, a càrrec de prestigiosos professors universitaris espanyols i estrangers, donen com a resultat un treball complet tant des d'una perspectiva teòrica com des d'una perspectiva pràctica.

L'estudi s'estructura metodològicament en sis grans eixos temàtics que en faciliten el maneig i la consulta. Tot això va precedir d'un pròleg que analitza, en termes generals i de forma concisa, les línies bàsiques d'estudi de l'obra. Així mateix, al final trobem unes conclusions en les quals s'expressen els objectius perseguits, tant per la jornada com pel llibre i que s'han complert àmpliament.

Les àrees temàtiques concretes en què s'ha sistematitzat l'estudi teòric són:

a) El dret antidiscriminatori europeu: conceptes fonamentals. Aquesta part de l'obra consta de tres contribucions en les quals, des d'una perspectiva més general i amb una visió europeïsta, professors de la talla de Fernando Rei i Dagmar Schiek analitzen el model europeu de lluita contra la discriminació, la seva incorporació incompleta a l'ordenament espanyol i la seva perspectiva transversal. Aquesta part finalitza amb una anàlisi, des de la perspectiva del dret internacional privat espanyol, de la integració social i el dret a la diferència, a càrrec del professor J. S. Mulero.

b) El dret de la persona. En aquesta part s'aborda l'estudi de la problemàtica concreta que genera la discriminació en consideració al motiu específic que la causa i la seva incidència més directa en la persona.

Així, la catedràtica M. del Carmen Gete-Alonso fa una anàlisi global de la discriminació causada per una raó d'edat, i el professor Mark Bell la fa quan aquesta és causada per una raó de raça. A continuació i amb una visió més particular, s'aborden casos concrets de discriminació relacionats amb la discriminació causada per una raó d'orientació sexual o de discapacitat física o psíquica de la persona, a les quals es refereixen les contribucions, respectivament, dels professors Espín, Cabra, Palacios i Pizarro.

c) El dret de família i de successions. La incidència del principi de no-discriminació en altres branques del dret que no són pròpiament la regulació jurídica de la persona, és innegable. En concret, en aquesta part de l'obra s'analitzen aquestes repercussions en dos àmbits del dret, el de la família i el de les successions, que, com que representen la dimensió social de la persona, són les afectades més directament per l'aplicació del principi.

Així, s'aborden diferents temes relacionats amb la influència que la perspectiva de gènere té o ha de tenir en la seva regulació jurídica, ja sigui des d'una visió més general, com fan les professores Valpuesta, Estévez i Mesa, i Rodríguez Guitián, ja sigui estudiant cassos més concrets, com l'interessant tema sobre el dret a conèixer els propis orígens, que aborda la professora Giroux, o el comentari de la debatuda decisió de la Direcció General dels Registres i del Notariat sobre l'admissió dels efectes de la filiació obtinguda mitjançant «mares de lloguer» a l'estranger, que tracta la professora Orejudo, entre d'altres interessants contribucions.

d) El dret de menors. En aquesta part de l'obra s'han reunit totes les qüestions el nexa d'unió de les quals és la conjunció del principi de no-discriminació i el de l'interès superior del menor. En són un bon exemple les contribucions que es refereixen a la protecció de dades dels menors en l'àmbit sanitari, de la professora Alemany, a la síndrome d'alienació parental, a càrrec de la professora Pérez Vallejo, o al controvertit tema dels menors i l'avortament, escrita per la professora De Lama.

Així mateix, en aquesta part de l'obra s'avalua el tractament que el dret d'estrangeria atorga als menors i el seu possible caràcter discriminatori, tema que es tracta en les contribucions de les professores Marín i Sáinz-Cantero. Finalment, es torna de

nou a la pràctica per mitjà de la professora Madriñán, qui analitza un cas jurisprudencial recent que ha ocasionat un gran debat doctrinal i ha tingut molta repercussió social: la Sentència del Tribunal Constitucional de 22 de desembre de 2008, que restringeix el règim de visites d'un pare transsexual.

e) El dret de contractes. És en aquest àmbit on la tensió entre el principi de no-discriminació i el principi d'autonomia privada, en el qual es fonamenta el principi de llibertat contractual, arriba a la seva màxima expressió. Per aquest motiu són molt interessants les contribucions que es contenen en part de l'obra, especialment la primera contribució, escrita per la catedràtica García Rubio, en la qual s'estudien els conceptes bàsics sobre l'aplicació del principi d'igualtat de tracte en la contractació privada, amb independència del motiu concret que causi la discriminació. Després d'aquest primer article de caràcter més generalista, les quatre contribucions següents analitzen supòsits concrets, tant teòrics com pràctics, com els relacionats amb el contracte d'assegurança, la publicitat o el dret d'associació.

f) Per acabar, l'obra finalitza amb un apartat dedicat al dret penal, el dret del treball i el dret processal, en el qual s'engloben els quatre últims capítols i on es posa de manifest la transversalitat del principi de no-discriminació. En aquesta part s'aborden temes concrets, de gran repercussió pràctica, de cadascuna d'aquestes branques jurídiques. Així, la professora Grau analitza les accions positives que en forma de quotes s'estableixen per als treballadors discapacitats, la mateixa professora Grau estudia el tractament penal de la discriminació i la seva concreció jurisprudencial, i la professora Líbano tracta la debatuda legitimació processal del progenitor que reclama els aliments del descendent major d'edat.

És, en resum, un llibre que, a més d'oferir una important aportació doctrinal sobre la matèria, creiem que constitueix un referent de consulta obligada per a tenir un coneixement precís i actual no només del nou dret privat antidiscriminatori, sinó també de la seva evolució legal, jurisprudencial i doctrinal.

Ana Giménez Costa
Universitat Rovira i Virgili